

Prof. zw. dr hab. Stanisław Hoc
Kierownik Katedry Prawa Karnego
Wydział Prawa i Administracji Uniwersytet Opolski

RECENZJA

rozprawy doktorskiej mgr Izabeli Stolarczyk

pt. „Oszustwo klasyczne i tzw. oszustwo gospodarcze w polskim prawie karnym”.

Katowice 2018, ss. 502

I. Uwagi ogólne

1. Autorka podjęła problem ważny dotyczący problematyki oszustw, nie podejmowany szerzej w ostatnim okresie w opracowaniach monograficznych, a ma on istotne znaczenie dla doktryny i praktyki. Wybór tematu jest więc trafny i zasługuje na uwagę, uwzględnia przy tym zapotrzebowanie teorii i praktyki, a tytuł odpowiada zawartości merytorycznej rozprawy.

2. Rozprawa (bardzo obszerna) składa się z uwag wprowadzających, 23 rozdziałów merytorycznych, wniosków końcowych, bibliografii i załącznika.

II. Uwagi szczegółowe

1. Autorka zdecydowała się na bardzo obszerne uwagi wprowadzające, zamiast klasycznego wstępu (s. 9-54), co należy ocenić jednak krytycznie, gdyż zawierają one wiele powtórzeń treści ujętych w kolejnych rozdziałach. Podkreśla ona, że przedmiotem rozprawy jest polityka kryminalna w odniesieniu do kryminalizacji zachowań określanych oszustwami gospodarczymi (s. 9). Z zasadniczej hipotezy przyjętej przez Autorkę wynika, że „klasyczne przestępstwo oszustwa, przy racjonalnej interpretacji jego znamion i wykorzystaniu form stadialnych tego typu czynu przestępczego, obejmuje swoimi znamionami wszystkie inne typy przestępstw określone w kodeksie karnym, które nazywane są w doktrynie, a często i przez ustawodawcę, oszustwami gospodarczymi” (s. 10), przyjęła ona także 5 hipotez szczególnych. W celu weryfikacji przyjętych hipotez Autorka posłużyła się: metodą formalno-dogmatyczną, metodą badania dokumentów (akta sądowe, statystyka). Aczkolwiek wyniki badań dokumentów zostały ujęte w załączniku (dlaczego?). Na uwagę i podkreślenie zasługuje przeprowadzenie badań orzeczeń 3 sądów apelacyjnych (w Krakowie, Katowicach i Warszawie) i 6 sądów okręgowych (w Białymstoku, Krakowie, Lublinie, Piotrkowie Trybunalskim, Poznaniu i Szczecinie) z okresu od 1 stycznia 2013 r. do 30 czerwca

2014 r. Wyjaśnia przy tym wyraźnie cel badania orzeczeń (s. 12). Następnie przeprowadza analizę oszustwa klasycznego (s. 12 in.). Podkreśla, że wykorzystując swoje wieloletnie doświadczenie prokuratorskie, podda dyskusji zasadność i potrzebę wyodrębnienia wyspecjalizowanych odmian „oszustw” w sferze gospodarowania, zwanych oszustwami gospodarczymi i przedstawi odpowiednie wnioski (s. 17). W uwagach wprowadzających Autorka odnosi się jeszcze do następujących kwestii: istota oszukańczych – podstępnych zabiegów, funkcji prawa karnego, przestępczości gospodarczej, prawa karnego gospodarczego, przestępstw gospodarczych, oszustwa gospodarczego, polityki kryminalnej, rozgraniczenia pojęć – oszustwo kryminalne a oszustwo gospodarcze, kryminalizacji typów przestępstw. Podsumowując założenia wstępne Autorka stwierdza, że eksponowana przez niektórych przedstawicieli doktryny teza, że tytuł rozdziału k.k. pozwala precyzyjnie odczytać pełne znamiona typu czynu przestępnego w nim zawartego – nie jest prawdziwa (s. 54).

2. W rozdziale I Autorka przedstawia rys historyczny procesów wyodrębniania przestępstwa oszustwa – jako typu przestępstwa, odnosząc się do: kształtowania się znamion przestępstwa oszustwa w systemach prawnych państw europejskich oraz w warunkach polskich (s. 55-79). Wywody nie nasuwają uwag, zostały oparte na literaturze przedmiotu, bez wgłębiania się w regulacje prawne innych państw, omówionych już przez innych autorów. Jednakże przypis 102 na s. 55 in. jest niedokładny, § 79 Rys historyczny i tło porównawcze w: System Prawa Karnego. ...dzieło zbiorowe pod redakcją I. Andrejewa, L. Kubickiego, J. Waszczyńskiego, Wrocław 1989.

Autorka konstatuje, że proces wyodrębniania przestępstwa oszustwa na przestrzeni dziejów zależał od wielu czynników takich jak: stan świadomości społecznej i rozwoju danej społeczności, stopień rozwinięcia stosunków gospodarczych, a w dalszym okresie od uwarunkowań historycznych i warunków politycznych (s. 78).

3. W rozdziale II Autorka zajmuje się klasycznym oszustwem, dokonując charakterystyki dogmatycznej przestępstwa oszustwa (s. 80-86). Z wywodów Autorki wynika, że jej zdaniem istota oszustwa począwszy od k.k. z 1932 r. w zasadzie nie uległa zmianie, polega ona na podstępnym doprowadzeniu do wydania dyspozycji mieniem należącym do osoby wprowadzonej w błąd lub mieniem innej osoby (s. 82). Można odczytać zwięzły wywód zawarty w rozdziale II jako swoisty wstęp do dalszych rozważań, już bardziej szczegółowych i zawierających własne stanowisko.

4. W rozdziale III Autorka zajmuje się elementami klasycznej konstrukcji oszustwa (s. 87-151), odnosząc się do: postaci zamiaru – celu działania sprawcy,

oszukiwanych zabiegów, niekorzystnego rozporządzenia mieniem. Niezwykle wnikliwie przedstawia poglądy wielu autorów jak I. Andrejew, S. Frankowski, G. Rejman, J. Bednarzak, a także orzecznictwo sądowe. Zabrakło jednak przypisu dla poglądów P. Piątka (s. 106 i s. 145). Na koniec swoich rozważań Autorka prezentuje następujący pogląd: „Nasuwa się pesymistyczny wniosek, iż uniwersalność i ciągła aktualność, dawno już przecież określonych znamion przestępstwa oszustwa, wynika nie tylko z ich skomplikowania czy jakiejś specyficznej, szczególnej konstrukcji, co z ich skoncentrowania w oparciu o znajomość najciemniejszych i najprymitywniejszych otchłani charakterów ludzkich, które są niezmiennie. Na pewno więc pojęcie „oszustwo klasyczne) w przyszłości również nie straci swojej pozycji w systemie prawa karnego i długo jeszcze będzie zmuszać doktrynę i orzecznictwo do badania swoich tajników” (s. 150). Pogląd ten może budzić wątpliwości co do jego wyprowadzenia na gruncie prawa karnego, stąd powinien być wyjaśniony bardziej precyzyjnie.

5. W rozdziale IV Autorka zajmuje się przestępstwem oszustwa w ustawach innych państw europejskich (s. 152-163). Jest to wywód informacyjny, nie wskazujący na wybór i jego uzasadnienie, przy wykorzystaniu dorobku doktryny, bez sięgnięcia do źródeł ustawowych obcych i literatury obcej. Razi stwierdzenie niemiecki kodeks karny z 1964 r. (s. 157). Na podstawie analizy wybranych rozwiązań prawnych Autorka próbuje wyciągnąć wnioski, że przestępstwa oszustwa co do zasady mają charakter przestępstwa kierunkowego, a uwaga ustawodawcy skierowana jest na to, by chronić pokrzywdzonego, wskazuje przy tym na trafność penalizacji przygotowania (system angielski i ustawodawca czeski), niejasne jest natomiast ostatnie zdanie kończące wywód w rozdziale IV (s. 163).

6. W rozdziale V Autorka zajmuje się odmianami oszukiwanych zabiegów szalbierstwa, wykroczenie szalbierstwa z art. 121 k.w., a przestępstwa oszustwa z art. 280 § 1 k.k. – wzajemne relacje (s. 164-172). Proponuje nowe brzmienie art. 121 k.w. poprzez dodanie znamienia „usługi” i kwoty 100.000 PLN jako granicy oddzielającej przestępstwo od wykroczenia (s. 171).

7. W rozdziale VI Autorka analizuje propozycje zmian w zakresie odpowiedzialności za przestępstwo z art. 286 § 1 k.k. poprzez dodanie art. 286a k.k. (s. 173-179). Autorka omawia projekt nowelizacji kodeksu karnego – druk nr 1756 z dnia 18 maja 2007 r., przedstawiając także opinie o tym projekcie, a także polemizując z poglądem L. Tyszkiewicza (s. 175). Zgadza się tylko z L. Tyszkiewiczem, że projektowana zmiana (art. 286a k.k.) nie odgranicza należycie zachowania stypizowanego w art. 286a § 1 k.k. od oszustwa klasycznego z art. 286 § 1 k.k., stąd –

zdaniem Autorki – projektowana nowelizacja nie jest potrzebna, nie została ona uchwalona (s. 179).

8. W rozdziale VII Autorka zajmuje się oszustwem pokradzieżowym (s. 180-188), odnosząc się do: postaci zamiaru – celu działania sprawcy, oszukańczych zabiegów, niekorzystnego rozporządzenia mieniem. Oszustwo pokradzieżowe zostało stypizowane w art. 286 § 2 k.k. (żądanie korzyści majątkowej w zamian za zwrot bezprawnie zabranej rzeczy). W oparciu o dorobek doktryny Autorka przeprowadza analizę porównawczą między czynem z art. 286 § 1 k.k., a czynem z art. 286 § 2 k.k., prezentując własne poglądy, które uzasadnia.

9. W rozdziale VIII Autorka zajmuje się oszustwem komputerowym (s. 189-217), szczegółowo odnosząc się do: oszustwa komputerowego, telekomunikacyjnego, przy użyciu technologii komputerowej. Umiejętnie wykorzystuje przy tym literaturę przedmiotu, ale nie zawsze docierając do opracowań najnowszych. Krytycznie odnosi się do trafności określania przestępnego zachowania stypizowanego w art. 287 k.k. – jako „oszustwa komputerowego” (s. 214). Krytycznie odnosi się także do określenia oszustwo telekomunikacyjne, gdyż nie wpisuje się ono swymi znamionami w schemat klasycznego oszustwa, co uzasadnia, czyniąc także odniesienia do szalbierstwa (s. 217).

10. W rozdziale IX Autorka zajmuje się oszustwem tożsamościowym (s. 218-223), czyli przestępstwem kradzieży tożsamości spenalizowanym w art. 190a § 2 k.k. Warto zauważyć, iż nie obowiązuje już ustawa o ochronie danych osobowych, z 1997 r., ale ustawa z dnia 10.05.2018 r. (s. 220), – vide np. ustawa o ochronie danych osobowych. Komentarz. P. Litwiński (red.), P. Barta, D. Dorre-Kolasa. Warszawa 2018. Po analizie wybranych poglądów wyrażonych w doktrynie Autorka, przyjmuje, że nowy typ przestępstwa (art. 190a § 2) nie wypełnia znamion przestępstwa oszustwa, jednocześnie krytykuje ten nowy typ przestępstwa (s. 222).

11. W rozdziale X Autorka zajmuje się oszustwem kredytowym (s. 224-253), analizując wnikliwie przestępstwo stypizowane w art. 297 k.k., przy wykorzystaniu poglądu doktryny, ale na s. 230 powołuje się na K. Buckowskiego (?), a w przypisie 532 – O. Górniok. Autorka przyjmuje, że czyn, który wyczerpywałby znamiona przestępstwa określonego w art. 297 § 1 k.k., nie jest typem szczególnym przestępstwa oszustwa, gdyż trudno też dopatrzeć się przesłanek, które uzasadniałyby odrębną kryminalizację zachowania określonego w znamionach tego przepisu (s. 253).

12. W rozdziale XI Autorka zajmuje się oszustwem ubezpieczeniowym (s. 254-272), zważa, że celem oceny przystawiania znamion przestępstwa z art. 298 § 1 k.k. do schematu klasycznego oszustwa z art. 286 § 1 k.k. omówi przestępne działania

sprawców i możliwości przestępczych działań na bazie umów ubezpieczenia majątkowego (s. 259). Po dokonaniu analizy Autorka dochodzi do wniosku, że przestępstwa stypizowanego w art. 298 § 1 k.k. nie można określić mianem szczególnego typu oszustwa – oszustwem asekuracyjnym. Zauważa, że samodzielny typ tego typu przestępstwa dla ścigania sprawców tzw. oszustw asekuracyjnych jest mało przydatny, dla oddania całej zawartości kryminalnego bezprawia czynu sprawcy trzeba się posiłkować kwalifikacją kumulatywną sięgając po art. 286 § 1 k.k. (s. 269).

Następnie Autorka przedstawia próby nowelizacji przepisu art. 298 § 1 k.k. (s. 269 in.). Prezentuje pogląd, że istnienie przepisu art. 298 k.k. jest typowym przykładem kryminalizacji uproszczonej, nastąpiła tutaj redukcja wymogów penalizacji i przesunięcie ochrony karnoprawnej na przedpole chronionego dobra, ale to przesunięcie w praktyce nie wzmacnia ochrony interesów ubezpieczycieli (s. 272).

13. W rozdziale XII Autorka zajmuje się oszustwami na szkodę wierzycieli (s. 273-344), odnosząc się do następujących kwestii: oszustwa egzekucyjne, oszukańczy transfer majątku, oszukańcze bankructwo. Analizuje przepisy art. 300-302 k.k., nawiązuje do ich genezy w ustawodawstwie, szeroko odnosząc się także do poglądów doktryny. Proponuje wnioski de lege ferenda. Zwracają uwagę pewne nieścisłości (s. 273) dot. ustawy – Prawo upadłościowe, a także przypis 735, ustawa z 15.05.2015 r. – Prawo restrukturyzacyjne.

14. W rozdziale XIII Autorka zajmuje się oszustwem dokumentacyjnym (s. 345-350), analizując przepis art. 303 k.k. Z jej wywodów wynika, że znamiona przestępstwa stypizowanego w art. 303 § 1 k.k., nie przystają do schematu klasycznego oszustwa (s. 349). Stąd, jak zauważa, trafnym terminem dla nazwania zachowania sprawcy dopuszczającego się przestępstwa stypizowanego w art. 303 k.k. będzie nazwa manipulacja dokumentacją działalności gospodarczej (s. 350).

15. W rozdziale XIV Autorka zajmuje się oszustwem przetargowym (s. 351-373), analizując przestępstwo stypizowane w art. 305 k.k. na tle doktryny. Proponuje wnioski de lege ferenda (s. 370 in.). Podkreślając przy tym, że w obecnym stanie prawnym przestępstwo z art. 305 k.k. może być jedynie przestępstwem podobnym do klasycznego oszustwa, o ile popełni go sprawca działający z zamiarem ewentualnym, i jednocześnie czynności sprawcze podejmowane przez niego, będzie można określić, jako oszukańcze zabiegi (s. 373).

16. W rozdziale XV Autorka zajmuje się oszukańczym znakowaniem towarów (s. 374-384), analizując przestępstwo stypizowane w art. 306 k.k., przy wykorzystaniu poglądów doktryny. Następnie przyjmuje, że przestępstwa z art. 306 k.k. nie można

uznać za szczególną odmianę podstawowego typu oszustwa, którą można by nazwać oszustwem handlowym. Następnie omawia ona propozycję dodania do k.k. art. 306a (s. 381 in.), która została uchwalona przez Sejm w dniu 15.03.2019 r. Zauważa, że należało jednak zdecydować się na wprowadzenie karalności przygotowania do przestępstwa oszustwa, niż na wprowadzanie kryminalizacji uproszczonej (s. 384). Sądzę, iż ma dużo racji Autorka twierdząc: „Kontynuowanie dotychczasowej polityki karnej, polegającej na kryminalizacji uproszczonej, na budowaniu coraz bardziej kazuistycznych norm prawnych, doprowadzić może do absurdu. Czy za jakiś czas ustawodawca określi kolejne typy przestępstw, jak np.: ingerowanie we wskazania gazomierza, wodomierza (osobno ciepła, osobno zimna woda), licznika na kaloryferze, połączeń internetowych?” (s. 384).

17. W rozdziale XVI Autorka zajmuje się oszukańczymi wykroczeniami, porównując znamiona wykroczenia określonego w art. 136 k.w. z przestępstwem z art. 306 k.k. (s. 385-389). Autorka uważa, że mając na uwadze wzajemne powiązania między przepisem art. 286 § 1 k.k., art. 306 k.k., wykroczeniami z art. 136 k.w. oraz art. 134 k.w. bezwzględna koniecznością jest stworzenie możliwości racjonalnego działania wymiaru sprawiedliwości w stosunku do sprawcy, który podejmuje zachowanie jak opisuje. Takim racjonalnym działaniem byłoby określenie, nowego typu przepołowionego przestępstwa, choć odwołującego się do znanej konstrukcji oszustwa handlowego, które z pełną odpowiedzialnością można by nazwać oszustwem handlowym (s. 389).

18. W rozdziale XVII Autorka zajmuje się oszustwem kapitałowym (s. 390-398), analizując przestępstwo stypizowane w art. 311 k.k. na podstawie dorobku doktryny. Uważa, że omawiany przez nią typ przestępstwa nie trafnie jest nazywany oszustwem kapitałowym (s. 397), bardziej adekwatna byłaby nazwa manipulacja kapitałowa.

19. W rozdziale XVIII Autorka zajmuje się fałszowaniem innego znaku towarowego (s. 399-402), zwięźle analizując przestępstwo stypizowane w art. 314 k.k. podkreśla, że omawiany przez nią typ przestępstwa nie jest, nawet podobny do przestępstwa oszustwa, o ile sprawca nie działa w celu osiągnięcia korzyści majątkowej (s. 401).

20. W rozdziale XIX Autorka zajmuje się fałszowaniem narzędzi pomiarowych (s. 403-409), analizując przestępstwo stypizowane w art. 315 k.k. przedstawiając jednocześnie wzajemne relacje pomiędzy przestępstwem z art. 286 § 1 k.k., art. 315 k.k. a wykroczeniem z art. 134 k.w. (s. 407 in.).

21. W rozdziale XX Autorka analizuje przestępstwo „oszukańczego przywłaszczenia” podatku VAT (s. 411-430). Na uwagę zasługują jej odniesienia do orzecznictwa sądowego, a także poglądów doktryny, w tym także prawa karnego skarbowego, nie zawsze są to jednak publikacje najaktualniejsze.

22. W rozdziale XXI Autorka omawia oszustwo na szkodę budżetu Unii Europejskiej (s. 431-437), aczkolwiek używa ona określenia Wspólnoty Europejskiej – niepoprawnie. Brak jednak, chociażby zwięzłego omówienia aktualnych regulacji prawnych UE (s. 434).

23. W rozdziale XXII Autorka zajmuje się analizą projektu ustawy o zmianie ustawy – kodeks karny z dnia 5 listopada 2013 r. (s. 438-449), część propozycji popiera, z innymi natomiast polemizuje, rozważania mają już przede wszystkim charakter historyczny.

24. W rozdziale XXIII Autorka przedstawia proponowane kierunki zmian w obrębie kodeksu karnego i kodeksu wykroczeń w zakresie czynów karalnych zawierających znamiona „oszukańczych – podstępnych zabiegów” (s. 450-482). Uważa, że konieczne są zmiany w kodeksie karnym, zarówno w zakresie systematyki kodeksowej, jak i zmian w zakresie typizacji i kryminalizacji poszczególnych omówionych w pracy przestępstw (s. 450). Raz jeszcze szeroko odwołuje się do doktryny, niektóre poglądy powtarza, czyniąc to świadomie – moim zdaniem. Stoi na stanowisku, że proponowane przez nią zmiany idą w kierunku, aby przestępstwo główne, centralne w danej rodzinie przestępstw, w pracy – klasyczne oszustwo, stanowiło punkt odniesienia dla pozostałych typów szczególnych, odmian tego przestępstwa (s. 453). Proponuje nowe brzmienie art. 286 k.k. (s. 457), w tym wprowadzenie karalności przygotowania oszustwa, które szeroko uzasadnia, posiłkując się poglądami doktryny.

Wysoko ocenia swoją propozycję penalizacji przygotowania do przestępstwa oszustwa, podkreślając, że jest to rozwiązanie proste, czytelne, pozwalające na zharmonizowanie przepisów, dające jasny przekaz dla społeczeństwa, a proponowane zagrożenie karą, wydaje się być racjonalne (s. 466). Następnie proponuje nowelizację art. 121 k.w. (s. 467 in.), stwierdzając, że jej stanowisko wychodzi naprzeciw postulatowi doktryny, powołuje się przy tym na A. Sadło-Nowak i R. Zawłockiego (s. 469). Dostrzega konieczność nowelizacji art. 300 in. k.k. zamieszczonych w rozdziale XXXVI k.k. (s. 469 in.).

25. Pracę w warstwie merytorycznej zamykają wnioski końcowe (s. 483-492). Mam poważne wątpliwości co do założeń i treści wniosków końcowych, wobec

brzmienia bardzo rozbudowanego rozdziału XXIII, Autorka stanęła przed wieloma powtórzeniami, co znacznie osłabiają wątki poznawcze. Nie wyjaśnia swojego podejścia, a szkoda. Nie mogę zrozumieć oceny aktualnej polityki karnej w zakresie zapobiegania i zwalczania przestępstw – oszustw gospodarczych – s. 483. Na jakiej podstawie Autorka czyni takie stwierdzenia?, przecież analizuje przepisy karne, a wyniki badań zostały omówione w innym miejscu (załącznik). Reasumując i powtarzając wiele ze swoich wywodów Autorka podkreśla, że zmiany powinny dotyczyć trzech płaszczyzn: zmiany założeń kryminalizacyjnych i kształtu typizacji niektórych czynów przeciwko mieniu z roz. XXXV i XXXVI k.k., zmiany w kodeksie wykroczeń, zmiany dotyczące terminologii (s. 485 in.).

26. Autorka zgromadziła obfitą literaturę przedmiotu – polską, aczkolwiek nie uwzględniła wszystkich dostępnych komentarzy, a także opracowań artykułowych, np. K. Buczkowski, Przesłpstwa na szkodę wierzycieli (art. 300-302 k.k.) – wybrane aspekty w praktyce ścigania. Prawo w Działaniu 2013, nr 16. R. Majewski, Przesłpstwa skierowane przeciwko interesom wierzycieli w kontekście ochrony obrotu gospodarczego. Wrocławskie Studia Erazmiańskie 2016, t. 10., Ł. Duško, Głosa do wyroku SN z 12.04.2018 r. II KK 411/17. „Palestra” 2018, nr 12, S. Łagodziński, Głosa do wyroku SN z 22.03.2017 r. III KK 349/16. „Palestra” 2018, nr 9, M. Siwicki, Prawo karne wobec oszustw i innych związanych z nimi przestępstw w handlu internetowym oraz bankowości elektronicznej. Toruń 2018, Ł. Duško, M. Wszółek, Podmiot przestępstwa z art. 300 § 2 k.k. (wybrane zagadnienia), CzPKiNP 2018, z. 3. I. Sepiolo-Jankowska, Oszustwo podatkowe a przestępstwa oszustwa w prawie polskim i niemieckim. RPEiS 2016, nr 3, M. Klubińska, Przesłpstwa oszustwa gospodarczego z art. 297 k.k. Warszawa 2014, R. Korczyński, O niektórych kwestiach spornych na tle ujęcia oszustwa kredytowego w nowym kodeksie karnym. Nowa Kodyfikacja Prawa Karnego Red. L. Bogunia, tom VIII. Wrocław 2001, I. Stolarczyk, Oszustwo kredytowe – art. 297 § 1 k.k. Prokuratura i Prawo 2005, nr 9, J. Karaźniewicz, Bankowe oszustwo kredytowe – aspekty normatywne, kryminologiczne i politycznokryminalne. Toruń 2005, J. Karaźniewicz, Art. 286 k.k. i art. 297 k.k. jako instrumenty zwalczania oszustw kredytowych. Studia Prawnoustrojowe 2008, nr 9, B. Kurzępa, Oszustwo gospodarcze. Prokuratura i Prawo 1998, nr 5, D. Jagiełło, Oszustwa przetargowe. Zamówienia publiczne. Doradca 2008, nr 9, A. Pyka, Oszustwo kredytowe na tle innych przestępstw przeciwko mieniu. Studia Prawno-Ekonomiczne, tom 59, Łódź 1999, J. Skorupka, Przesłpstwo oszustwa finansowego z art. 297 k.k. po noweli z marca 2004 r. Prokuratura i Prawo 2005, nr 7/8, S. Żółtek, Szkada i pokrzywdzony przestępstwem

Prawo 2005, nr 7/8, S. Żółtek, Szkada i pokrzywdzony przestępstwem oszustwa kredytowego, glosa do wyroku SN IV KK 57/11. Monitor Prawniczy 2011, nr 21.

Można zgłosić uwagi redakcyjne, drobne do bibliografii: s. 493 – J. Bednarzak, T. Bojarski NP. 1983, nr..., Zb. Ćwiakalski s. 493, s. 494 – Budyn, T. Dukiet-Nagórska 2018, L. Gardocki 2017, s. 495 Tomasa Kaczmarka, s. 495 O. Górniok, Pojęcie przestępczości gospodarczej..., s. 497 – tytuł pracy L. Kubickiego, s. 497 – tytuł artykułu J. Kuleszy w pracy zbiorowej, s. 497 J. Majewski, glosa – brak miejsca publikacji, s. 498 T. Oczkowski – powtórzenie, J. Piórkowska-Flieger, s. 499 – rozporządzenia?, Ruśkowski, s. 500 – A. Wąsek, glosa – brak miejsca publikacji, s. 501 – zbiór orzeczeń, wyrok SN, R. Zawłocki, tytuł artykułu w pracy zbiorowej, s. 500 – A. Tobis, powtórzenie, s. 502 – ustawa.

27. Po bibliografii, do rozprawy dołączono załącznik (s. 115), który zawiera analizę danych statystyki policyjnej i sądowej, a także analizę orzeczeń sądowych, przy wykorzystaniu tabel i wykresów. Zestawienia statystyczne dotyczą lat 2005-2012. Tabele statystyczne są czytelne, ale stosunkowo skromnie skomentowane przez Autorkę, czego nie wyjaśnia, a szkoda. Stwierdza przy tym, aby lepiej pokazać, jak kształtowało się wykrywanie przez policję poszczególnych przestępstw w badanych 8 latach i jaki był stosunek przestępstw wykrytych w stosunku do przestępstw, za które nastąpiło prawomocne skazanie, sporządzono takie zestawienie pokazujące te zależności z rozbiciem na poszczególne przestępstwa (s. 26). Dane zgromadzone w tych tabelach zostały omówione przez Autorkę. Z jej zestawień statystycznych wynika, że około 90% wszystkich ujawnionych przestępstw, które można nazwać oszustwami, stanowią przestępstwa z art. 286 § 1 k.k. Co ma wynikać – jak zauważa – z faktu, że konstrukcja klasycznego oszustwa jest najbardziej rozpoznawalna przez organy ścigania, co świadczy o małej przydatności pozostałych przepisów do skutecznego ścigania oszukańczych przestępczych zachowań, które jednak „skrywają” się za nimi (s. 54).

Następnie wspomina ona o analizie orzeczeń sądowych, o których wyjaśniła w uwagach wprowadzających, w których sądy rozstrzygnęły o 1230 przestępstwach należących do grupy przestępstw zwanej sensu largo oszustwami. Celem jej analizy było: ustalenie czy sprawy z grupy omawianych przestępstw, w badanym okresie trafiały na wokandę, jak ostatecznie te przestępstwa opisywano w wyrokach i jak je kwalifikowano, jakie przesłanki legły u podstaw dokonywanych przez sąd modyfikacji opisów czynów zarzucanych oskarżonemu i ewentualnych zmian kwalifikacji (s. 55). Wyniki pracy orzeczniczej poszczególnych sądów zostały przedstawione w tabelach. Z analizy dokonanej przez Autorkę wynika, że na 1237 rozstrzygnięć zawartych w 273

wyrokach aż 1133 dotyczyło przestępstwa z art. 286 k.k. Większość rozstrzygnięć dotyczy zachowań, które określa jako klasyczne oszustwo (s. 74). Następnie niektóre wyroki omawia szerzej (s. 75 in.) zwracając uwagę na problem „wyłudzenia” usług. Zdaniem Autorki wnioski po analizie orzeczeń sądowych, wydanych w sprawach dotyczących art. 286 § 1 k.k. potwierdzają wnioski wynikające ze stanowiska doktryny i statystyk policyjnych i sądowych, że to art. 286 § 1 k.k. stanowi główne narzędzie walki z nieuczciwymi praktykami w obrocie gospodarczym, a także w rozliczeniach, umowach cywilnoprawnych zawieranych przez podmioty nieprofesjonalne (s. 116). Niewątpliwie praca wykonana nad załącznikiem zasługuje na uwagę, jest wyrazem dążenia do wiązania rozważań teoretycznych z badaniami empirycznymi. Sądzę jednak, że rozprawa bardziej by zyskała gdyby wiele z wyników badań zawartych w załączniku znalazło swoje miejsce w tekście rozprawy.

28. Struktura wewnętrzna poszczególnych rozdziałów rozprawy jest bardzo zróżnicowana, także pod względem objętości, rozdziały od 4 stron do 70, a 11 rozdziałów do 10 stron, część rozdziałów (11) zawiera podsumowanie rozważań. Autorka miała oczywiście prawo do realizacji własnej koncepcji struktury rozprawy, ale nie uniknęła wielu powtórzeń w swoich rozważaniach.

29. W bardzo obszernym tekście rozprawy można dostrzec wiele drobnych usterek redakcyjnych, zabrakło więc solidnej korekty, przykładowo: s. 22 przypis 18 – niepełny, s. 39 przypis 69 – brak strony, s. 39 w tekście Zabłocki, s. 41 w tekście Andrejew, s. 42 przypis 76 należało dodać monografię J. Kuleszy pt. Problemy teorii kryminalizacji. Studium z zakresie prawa karnego i konstytucyjnego. Łódź 2017 r., s. 57 przypis 115 – Leśnodorskiemu, s. 70, 72 i 73 w tekście J. Lityński (?), s. 89 przypis 211 in. – R.A. Stefański, s. 107 przypis 257 – K. Krajewski, Kluwer, s. 108 – zdaniem J. Giezka (w tekście), s. 115 – w tekście J. Giezek, s. 144 J. Sato – brak przypisu, s. 165 in. – M. Budyn-Kulik, s. 189 in. – Fischer, s. 206 przypis 480, 487 – Naróg, s. 212 – Kędziera, s. 235 – 3 wiersz od góry „Dokonana przepis...”, s. 289 przypis 572 – A. Tobis, s. 255 – k.k. RFN, s. 287 – w tekście J. Majewskiego, s. 354 zdaniem A. Bartoszewicza i R. Kubackiego, s. 301 – Szustakiewicz, przypis 798 ustawa nie obowiązuje, s. 417 ustawa o podatku akcyzowym z 2008 r.

III. Wnioski końcowe.

1. Autorka podjęła badania w zakresie problematyki oszustw w różnych jego aspektach, ważnej dla doktryny i praktyki, swoje ambitne założenia zrealizowała z powodzeniem, prezentując wiele interesujących własnych poglądów, także

kontrowersyjnych, ale uzasadnianych. Nie była przy tym „przywiązana” do swojej profesji zawodowej.

2. Autorka wykorzystuje polską literaturę przedmiotu, w której porusza się swobodnie, nie unika akcentów polemicznych, przypisów używa prawidłowo.

3. Język rozprawy jest dobry i zrozumiały, a wywód logiczny, w niektórych miejscach może budzić wątpliwości ze względu na częste „odejścia dygresyjne”.

4. Recenzowana rozprawa doktorska mgr I. Stolarczyk spełnia wymogi, o których stanowi art. 13 ust. 1 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. z 2017 r., poz. 1789), w związku z art. 175 ustawy z dnia 3 lipca 2018 r. – Przepisy wprowadzające o szkolnictwie wyższym i nauce. Tym samym może być przedmiotem dalszych czynności w przewodzie doktorskim.

18.04.2019 r.

